

Literatuur: MUSAPH, H. (1980) *Ned. T. Geneesk.* 124, 2161 – SANDFORT, TH. (1980) In: J. FRENKEN, *Seksuologie, een interdisciplinaire benadering*. Van Loghum Slaterus. Deventer. – WIGERSMA, L. (1980) *Huisarts en praktijk* nr. 4, bl. 21 (Bijlage bij *Huisarts en Wetenschap* (1980) nr. 10).

Amsterdam, januari 1981

F. MEIJMAN

In dit tijdschrift stond onlangs een klinische les van prof. dr. H. MUSAPH over pedofilie (1980). Gelet op de status van dit tijdschrift en omdat het gelezen wordt door een groot aantal medici die in hun praktijk met het verschijnsel in aanraking komen, heb ik gemeend op deze klinische les te moeten reageren. Mijn belangrijkste overweging daarbij is dat MUSAPH in zijn les een zeer eenzijdig en ongenueanceerd beeld geeft van de pedofilie, en de discussie zoals die de laatste 10 jaar in Nederland gevoerd is – die hij toch zeker zal kennen – volslagen negeert, nee, zelfs misbruikt om een aantal vage verdachtmakingen aan het adres van pedofielen te uiten. In plaats van de suggestie te wekken een objectief, informatief verhaal te schrijven, had MUSAPH beter kunnen laten zien waarom het onderwerp volgens hem zo controversieel is. Hij had de discussiepunten met betrekking tot pedofilie op een rijtje kunnen zetten, met daarbij desnoods alleen de argumenten voor zijn eigen standpunt. Was dat te veel werk? Of zou het tijdschrift het artikel dan niet geplaatst hebben? Of denkt MUSAPH dat medici zelf geen standpunten kunnen formuleren en dat het maar beter is om voor hen te denken? De les die hij presenteert is vooringenomen en tendentius, terwijl hij bijna nergens aangeeft waarop hij zijn „kennis” baseert. Ik zal mijn kritiek met een aantal punten adstrueren.

1. In zijn definitie van het verschijnsel spreekt MUSAPH van een „dwangmatig” verlangen. Hoezo dwangmatig? Omdat de verlangens op kinderen gericht zijn? Tot voor kort waren de verlangens van homoseksuelen ook dwangmatig omdat ze op geslachtsgenoten gericht waren. Dat is nu niet meer per definitie zo. Verlangens kunnen dus niet dwangmatig genoemd worden door alleen naar hun object te verwijzen. Er moet dus iets in die verlangens zelf zijn wat ze dwangmatig maakt. MUSAPH laat nergens zien wat dat dan zou kunnen zijn. Natuurlijk kunnen pedofiele verlangens dwangmatig zijn. Maar dwangmatigheid kan ook voorkomen in de verlangens van heterofielen, homofielen, postzegelverzamelaars, hulpverleners, medici, wetenschappers, enz. Toch wordt dwangmatigheid in de definitie van deze verlangens niet opgenomen. MUSAPH moet maar duidelijk maken waarom bij pedofilie dwangmatigheid wel in de definitie thuis hoort.

Ik zou overigens minder moeite met zijn klinische les gehad hebben, wanneer hij duidelijk had gemaakt dat ze alleen betrekking had op dwangmatige pedofilie en niet op pedofilie in het algemeen.

2. Verder zegt MUSAPH dat het pedofiele verlangen vaak gekoppeld is aan het onvermogen om met volwassenen een bevredigend seksueel leven op te bouwen en te onderhouden. Homoseksuele mannen verlangen niet naar een bevredigend seksueel leven met vrouwen, laat staan dat ze dat willen onderhouden. Vroeger noemde men dat „onvermogen”, nu gelukkig niet meer. Voor pedofielen, wat lager op de emancipatie-ladder, mag je het woordje kennelijk nog wel kritiekloos gebruiken.

3. MUSAPH zegt dat pedofielen het argument naar voren brengen dat verhoor van het kind door ouders, politie en justitie schadelijker kan zijn dan het pedofiele contact zelf. Hoewel dit volgens MUSAPH juist is vormt dit geen vrijbrief voor pedofiel gedrag. Over deze redenering valt een hele-

boel te zeggen. In mijn literatuurstudie naar seksuele contacten tussen kinderen en volwassenen (SANDFORT 1979) ben ik deze redenering op verschillende plaatsen tegengekomen, zowel in de literatuur van medici als van wetenschappelijke onderzoekers. Overigens bevat de desbetreffende literatuur geen enkele aanwijzing dat deze auteurs pedofiel zouden zijn. De redenering zoals MUSAPH die presenteert veronderstelt dat pedofiele contacten als zodanig altijd schadelijk zijn, zij het minder dan de verhoren. Wanneer dit inderdaad het geval is, zou het bevreemdend zijn dat pedofielen zouden menen een vrijbrief te hebben voor pedofiel gedrag. Dat pedofiele contacten schadelijk zijn is echter iets dat nog steeds aangetoond moet worden, hoewel MUSAPH al eens eerder gezegd heeft dat mensen die het met hem eens zijn de onschadelijkheid van deze contacten maar eens moeten bewijzen (SANDFORT 1980b). De resultaten van het gebrekkige onderzoek dat tot nu toe verricht is lijken erop te wijzen dat pedoseksuele contacten niet schadelijk zijn voor de psychische ontwikkeling of latere seksualiteitsbeleving van de betrokken kinderen (vgl. VAN DER KWAST 1975; SANDFORT 1980a). Ik snap dan niet waar MUSAPH zijn „aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid” vandaan haalt. Terwijl sociaal wetenschappelijke onderzoekers zich druk maken over hoe ze via experimentele onderzoekdesigns causale effecten kunnen meten, zegt MUSAPH voor de hand weg dat de beoordeling van de eventuele causaliteit tot de competentie van de psychiater behoort.

Verder vraag ik me af waaruit voor MUSAPH blijkt dat pedofielen menen een vrijbrief te hebben voor pedofiel gedrag. In deze stellige vorm heb ik dat nooit ergens gelezen. MUSAPH beweert natuurlijk niet dat pedofielen dit zo stellig zeggen, maar hij insinueert het wel. Wat ik wel gelezen heb, bijvoorbeeld bij BRONGERSMA (1975), is dat de ongelijkheid in een pedofiele relatie bijzonder hoge eisen stelt aan de verantwoordelijkheid van de oudere partner.

4. Nog een andere suggestie van MUSAPH. Gevangenisstraf zou de intra- en interpsychische spanningen en conflicten eerder groter dan kleiner maken, en dit zou dan „maar al te vaak” de aanleiding of oorzaak zijn van een nieuwe pedofiele relatie of van „andere, sociaal minder acceptabele gedragspatronen”. Hoewel ik meen redelijk goed op de hoogte te zijn van de literatuur over pedofilie, heb ik een dergelijke gedachtengang nog nergens aange troffen. Ik snap dan ook niet waar MUSAPH deze wijsheid, die hij als feitelijk presenteert, vandaan haalt. Hij verzuimt ook om dit aan te geven. Echt nieuwsgierig ben ik naar wat die „sociaal minder acceptabele gedragspatronen” zouden zijn. Voor zover ik weet gaat seksuele delinquentie inderdaad regelmatig samen met andere pathologische gedragspatronen, maar juist niet bij pedofielen.

5. MUSAPH zegt dat veel pedofielen de fout maken dat zij de gevoelens van seksuele bevrediging van zichzelf projecteren op het kind. Bedoelt hij dat kinderen aan een pedoseksueel contact geen seksuele bevrediging kunnen beleven? Deze stelling is op basis van onderzoek moeilijk houdbaar. Bedoelt hij dat gevoelens van seksuele bevrediging bij kinderen niet zonder meer equivalent zijn aan die van volwassenen? Dan heeft hij stellig gelijk (vgl. SANDFORT 1979). Maar beweren pedofielen dan dat dat niet zo is? Waar doen ze dat dan? Of waaruit zou het blijken dat pedofielen hun gevoelens van seksuele bevrediging van zichzelf op het kind projecteren? MUSAPH insinueert, maar maakt het niet hard. Door zijn opmerking als feitelijke beschrijving te presenteren komt de preventieve werking die er naar pedofielen toe vanuit zou kunnen gaan, te vervallen.

6. Nadat MUSAPH terecht gewezen heeft op het gevaar van een moraliserende houding bij artsen, wijst hij op een andere gevaarlijke moraliserende stemming die ontstaan is. Pedofilie zou gepresenteerd worden als een volkomen onschuldige, moreel hoogstaande vorm van daadwerkelijke seksuele voorlichting van het kind door de volwassene, die daarin zijn bevrediging vindt. Terecht bekritiseert MUSAPH hier de idee dat alle pedofielen hoogstaande pedagogen zijn, of kinderbeprijders, zoals ze zich soms aan ons voordoen, en dat het een groot gemis zou zijn wanneer je als kind geen pedofiele relatie hebt gehad. Maar als MUSAPH denkt hiermee het standpunt samen te vatten van de mensen die de pedofilie als mogelijke contactvorm verdedigen dan slaat hij de plank flink mis en dat weet hij zelf eigenlijk ook wel. Hij suggereert hier tevens, dat kinderen in pedoseksuele contacten geen seksuele bevrediging (kunnen) vinden, en dat deze contacten voor hen alleen een voorlichtende functie hebben. Hij komt hier weer met de mythe van het a-seksuele kind voor de dag. Een mythe die door het werk van Kinsey e.a. en Ford en Beach inmiddels toch als weerlegd mag worden beschouwd. MUSAPH gaat in zijn les nergens op de kinderlijke seksualiteit in, terwijl dit toch een van de centrale aspecten is wanneer over de (on)mogelijkheid van pedofilie wordt gediscussieerd.

7. Wanneer MUSAPH eerst de schadelijkheid van pedofiele contacten laat zien en dan aan het eind van zijn betoog zegt dat de pedofiel net als ieder mens het recht op een eigen gevoelsleven heeft, mits hij zichzelf en zijn partner (het kind?) geen schade berokkent, verzuimt hij om aan te geven welke alternatieven pedofielen dan hebben bij het vormgeven van hun gevoelsleven. Ik kan dat moeilijk anders zien dan een klap in het gezicht van pedofielen.

8. Als laatste punt een paar voorbeelden van onbeargumenteerd, bevooroordeeld woordgebruik. MUSAPH gebruikt het denigerende „neigingen”, een begrip dat we bij homoseksuelen niet langer gebruiken. Hij spreekt over een pedofiel contact als een „traumatische gebeurtenis”. Deze termen kunnen alleen hard gemaakt worden op grond van psychiatrische casuïstiek, terwijl MUSAPH zelf de beperktheid daarvan aangeeft wanneer hij zegt dat een heleboel pedofiele contacten niet aan het licht komen. Daaronder zouden wel eens die contacten kunnen voorkomen die niet problematisch van aard zijn en tot bevrediging van zowel de oudere als de jongere partner plaatsvinden. En tot slot de termen „slachtoffer” en „dader”. Juridisch gezien is het terecht wanneer deze termen gehanteerd worden. Wanneer deze termen echter ook door sociale wetenschappers gebruikt worden, geven ze daarmee blijk van hun morele vooringenomenheid. Medici en andere hulpverleners dienen in het bijzonder op te passen voor dergelijk stigmatiserend woordgebruik.

MUSAPH wijst er terecht op dat de seksuele moraal aan veranderingen onderhevig is en dat bij de beoordeling van het verschijnsel pedofilie het van belang is om na te gaan in welk cultuurpatroon het voorkomt. Hij laat de mogelijkheid open dat men in een volgens decennium anders over pedofilie zal denken. Iets dergelijks zei de psychiater Maas 10 jaar geleden in een KRO-Brandpunt-programma voor de televisie: „Ik ben er van overtuigd dat in 1980 pedofilie door de meerderheid van ons anders bekeken zal worden. Hierbij zou ik een parallel willen trekken met het acceptatieproces bij de homofilie zoals dit zich in de jaren 50 voltrok” (MICHON en KILIAN 1971). Zo snel is het allemaal natuurlijk niet gegaan. Maar als we MUSAPH zouden moeten geloven is er sinds Maas zijn uitspraak deed helemaal niets veranderd. Gelukkig is dat niet het geval. Zeer markant komt de verandering tot uitdrukking in de gedaanteverwisseling die

de PSVG-folder over pedofilie heeft ondergaan (DE GROOT 1979). Er zijn verschillende voorbeelden te noemen. Het is betreurenswaardig dat MUSAPH geen enkele aandacht besteedt aan deze ontwikkelingen. Medici die tot een genuanceerder standpunt bereid zijn biedt hij hierdoor geen enkel houvast.

Ik hoop dat de redactie het niet bij deze klinische les van MUSAPH laat en ik zou dan ook een dringend beroep op haar willen doen dit onderwerp opnieuw en op een minder eenzijdige manier te belichten.

Literatuur: BRONGERSMA, E. (1975) *Intermediair* 11, Nr. 18, 20 en 21. – GROOT, D. DE (1979) *Pedofilie*. PSVG, Den Haag. – KWAST, S. VAN DER (1975) *Ned. T. Criminologie* 17, 98. – MUSAPH, H. (1980) *Ned. T. Geneesk.* 124, 2161. – SANDFORT, T. (1979) *Pedoseksuele kontakten en pedofiele relaties*. NISSO, Zeist; (1980a) In: J. FRENKEN, *Seksuologie, een interdisciplinaire benadering*. Van Loghum Slaterus, Deventer; (1980b) *Homologie* 4, 3.

Nijmegen, januari 1981

TH. SANDFORT, psycholoog

Met veel van wat MUSAPH (1980) schrijft in zijn klinische les over pedofilie ben ik het oneens. Dat hoeft geen reden te zijn voor een ingezonden reactie. Wel mijn overtuiging dat zijn les kwetsend is voor velen die zich sterk tot kinderen aangetrokken voelen. Daarom in beknopte vorm mijn bezwaren.

1. Onduidelijk is gebleven welke definitie MUSAPH hanteert. Wil hij uitgaan van wat volgens hem het spraakgebruik in Nederland is („een seksueel gedragspatroon dat gekenmerkt wordt door een dwangmatig verlangen naar seksueel verkeer met niet-geslachtsrijpe kinderen”)? Hij moet dan wel een oud woordenboek geraadpleegd hebben! Of verstaat hij er onder „het bij ieder mens aanwezige verschijnsel van liefde voor het kind, inclusief de erotische aantrekkingskracht die van elk kind naar de volwassene uitgaat”? Uit de rest van de les, waarin steeds wordt uitgegaan van plaatsgevonden seksueel contact, heb ik begrepen dat hij de eerstgenoemde omschrijving hanteert. Daar heb ik twee vragen over. Over dat dwangmatige: daar moet iets anders mee bedoeld zijn dan dat ook hetero- en homofilie omschreven kunnen worden als een dwangmatig verlangen naar seksueel verkeer. Wat is in dit geval het bijzondere? Mijn tweede vraag betreft de kenschetsing van de kinderen als niet-geslachtsrijp. Wil hij hiermee zeggen dat een verlangen naar seksueel verkeer met een kind dat geslachtsrijp is, niet tot pedofilie gerekend wordt? Is daarmee door MUSAPH een biologische leeftijdsgrens voorgesteld? Zo ja, wat is dan het verschil in beleving van eventuele seksuele contacten bij kinderen vóór en bij kinderen ná het geslachtsrijp worden? Wie weet daar iets van?

Is dit haarkloverij? Neen. Want over een zo moeilijk liggend onderwerp als pedofilie moet in ieder geval helderheid zijn over begripsomschrijvingen en probleemaanduidingen. Met de twee door MUSAPH gegeven omschrijvingen loopt men onmiddellijk vast. Maar nergens in deze les liet hij blijken op de hoogte te zijn van een andere omschrijving, namelijk het zich zodanig tot kinderen aangetrokken voelen – ook in seksuele zin – dat dit als erg belangrijk wordt ervaren (Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid 1976). Hij vermeldde ook niets over het wederkerig karakter van elke pedofiele relatie. Hij sprak helemaal niet over relaties tussen ouderen en jongeren, maar eigenlijk alleen over seksuele contacten tussen hen. Hij nam in zijn literaturopgave ook slechts twee bijdragen op,